

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven. Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	--	--

Meghívások.

Az oly sok port felvert és dugába dőlt debreczeni meghívás után egymást érik kerületünkben az egyházi törvény megfelelő §§-aira támaszkodó szebbnél-szebben sikerült lelkészválasztások.

Az első osztályú *krassói egyház* példáját, hová az ifjú nemzedéknek egyik kiváló tagja *Ferenczy Imre* püspöki káplán nyert meghívást, nyomban követi a nagy és hatalmas *Hódmező-Vásárhely*, az esperesi-kar doyenjének, nt. *Szabó János* úrnak megválasztásával s ezt ismét *Hajdú-Böszörmény*.

A legnagyobb örömmel regisztráljuk e választásokat és sietünk itt is szerencsét kívánni mind az egyházaknak és híveknek, mind a meghívott lelkész uraknak.

Az a teljes egyetértés, mely ilyen módon megnyilatkozott, teremjen gazdag gyümölcsöket a jövő fejlődés és boldogság számára mind a két részen s ezáltal tegye kívánatosá és népszerűvé magának a *meghívásnak* intézményét is.

Régen szükségünk van arra, hogy korlátlan lelkészválasztási rendszerünkben ne pusztán a választók jogára fektetessék a súly, hanem egyformán a lelkészi állás követelményeire és méltóságára is. Vele az egyházak igaz érdekeire is.

Ezek az érdekek pedig sem a jelöltek kíméletlen s jövő működésüket diskreditáló meghúrczolásaiban, sem az alkotmányos választási aktussal egybeforrt hatalmas kortes mozgalmakban és azon ádáz párttusákban állanak, melyek a Krisztus egyházának látható tagjait s a mi egyházainkat s hiveinket a választások alkalmával egymásra uszítják s a testvéri harcban adott és kapott sebek, a legyőzetés keserű fáj-

dalma miatt, az oly szükséges békességet sokszor lehetetlenné teszik.

Az érdek az, hogy a hívek jól válaszsza-
nak s a leendő lelkész, akit így választanak, bírjon teljes erkölcsi tekintélyvel azok előtt, a kiket az üdvösségre vezérelnie kell.

Külső előnyök, táncz, zene, a lakomák koszorúi, szolgáltak eddig jóformán eszközül a jó papságok elnyerésére nézve.

Hogy ezek mellett több is kell, mutatja a 80-iki zsinat kijelölést meghonosító kísérlete s mutatja méginkább azon körülmény, hogy a *meghívás útján való választás* törvénykönyvünkbe felvétellett.

Csak az a baj, hogy e törvény szövegezésébe fatális hibák csúsztak be s hogy e hibák folytán keletkezett félreértések a debreczeni alkalomnál, mely az új intézmény tűzpróbája volt: *a meghívás útján való választást* diskreditálta.

Nem szándékunk a rekrimináció, de mégis konstatáljuk a tényt, hogy a törvényt hozott zsinati tagok magán véleménye szerint a törvény megalkotásakor tisztán a *presbiterium általi* meghívás volt a cél. Ennek ellenpróbája leendett az a famósus $\frac{2}{3}$ -ad többség, mely most előzetesen is megkeresve, utólagosan is negative megkövetelve, kétszeri választásnak teszi ki a gyülekezetet.

Ez történt Krassón, hol a gyülekezet volt a kezdeményező s a presbiterium csak assisztált. Míg ezzel szemben *Vásárhelyen* értesülésünk szerint csak a presb. kezdeményezését sankcionálta a nép utólagos szavazata.

Minden jó, ha jó a vége.

Nincs kifogásunk sem az egyik, sem a másik módú meghívás ellen.

Helyesnek és jogosnak tartjuk mind a kettőt. Azt is, hogy az esperes, ha aggályai nin-

csenek, megnyúgodják a presbiterium által bejelentett meghíváson s csak az ellenpróbáról gondoskodják; azt is, hogy ha aggályai vannak a *meghívás* közóhajú voltára nézve, már előzetes garantiákat is követelhessen.

Az egyházak jól fogott érdekében azonban a magunk részéről, mégis inkább a vásárhelyi példát ajánljuk.

Hála Istennek naponta több-több hang emelkedik a mellett, hogy a lelkészt ne válaszsza az egész nép, hanem csak tisztán a presbiterium.

Egyháznak, lelkésznek nagy és igaz érdeke nyereend ezáltal megvalósulást. S ez történik addig is, míg erre megérnek az idő, a meghívás alkalmazása folytán.

Nem kell ehhez, csak egy lelkes presbiterium, mely alkalmas jelöltet proponáljon, a ki ha nem mindenki által óhajtott is, de senki előtt nem ellenszenves és egy gyülekezet, mely esperesével békés egyetértésben legyen.

Ez nem volt meg eddig, fájdalom, Debreczenben s ez az, amit akár a létező törvényes helyzetbe utógondolat nélkül való beletörődés, akár külön egyházmegyévé alakulás útján okvetetlen meg kell keresni. S ez az, ami az említett Krassón, Vásárhelyen és Böszörményben szerenesére nem hiányzott.

Szívből örvendünk rajta és ajánljuk jó példa gyanánt másoknak is és magunknak is.

Gyulay Ferencs.

Mit olvassunk?

Élérkezett az ősz. Rövidülnek a napok, hosszabbodnak az esték, a munkaidény vége felé, „Tűz mellé házba szorulunk“. A falusi lelkész is, kit a megélhetési kényszer nyáron át mezőre, kapa, kasza után úz, haza szorul házi tűzhelyéhez családja körébe. Nagyon természetes, hogy a hosszas unalmas őszi esztékre olvasni való után néz.

Némely jól dotált napi hírlapok szerkesztői elárastják a házat mutatvány számokkal, könnyen megy az előfizetés, nem kell nagy utánjárás. Pedig azok a szerkesztő urak jól ismerik az emberek gyengéit, becsusztatnak a lapba egy pár kálvinista hírt, szidják benne a kormányt, megkezdenek egy jó regényt, ígérnek benne muzsikáló órát, sorsjegyet stb. stb. és kész az előfizetés.

E tekintetben pedig nagyon vigyáznunk kell. A lelképásztor gyülekezete vezére, *elvei kell hogy tiszták legyenek.*

Hadd hozzak fel erre nézve egy pár példát.

István király napkor hozzám izen a községi bíró, hogy ma nemzeti ünnep, a lobogót tétessem ki a toronyba. Természetesen nem tettem, pedig másnap már benne volt épen a *Pesti Hirlapban* borzasztó szavakkal, hogy egy református lelkész (már nem emlékszem hol) nem akarta István király napját megünnepelni stb. Majd elvárjuk az illető járási főszolgabíró erélyes fellépését. Ezt azért hozom fel, mert a *Pesti Hirlap* épen azon lapok közé tartozik, a melyet bármelyik lelkészársam minden utógondolat nélkül járathat. Ime még is!

Hát aztán mit mondhat az ilyenre a magyar állam, a Fehérmegyei Napló, Budapesti Hirlap és társai.

Egy lelkészársam pedig a lapok felőli tájékoztatásban egy kis városi kaszinóban mint választmányi

❖ TÁRCZA. ❖

Imádság öngyilkos gymn. tanuló felett.

Irta s 1896. szept. 21. elmondta *Dicsőfi József.*

Ki vétkezett, e gyermek-é, avagy ennek szülei és tanárai? . . . * e kérdéssel nyitjuk meg ajkainkat imádkozásra most, Atyánk, nagy Isten. Épen ma kell fölvetnünk ezt a kérdést, midőn az ily szomorú szemfödőknél a tudatlanság és roszakarat balhírekről olyan kedvtelve suttog. Hiszen, Mindentudó, ha valaki, Te tudod igazán, hogy mint igyekszik az ál-részvét a legártatlanabbak soraiban is bűnbakot keresni, hogy mentse azt a bűnt, a mi soha, soha nem menthető, mert lázadás Te ellened s élet s halál felett való örök jogodnak meglopása — ha öntudatosan követjük el! . . . Óh, adj olyan feleletet, Atyánk, nekünk ama nehéz kérdésre, melyben mindannyian megnyugodjunk s belőle vigasztalást s bölcsességet merítsünk.

Felelj nekünk a Te örök Fiaddal, hogy sem ez a gyermek nem vétkezett, sem ennek szülei s tanárai, de szükség volt, hogy a Te dolgaid megjelentessenek ő benne is! Hiszen hogy vétkezhetett volna, ugy-é, e gyermek, jó Atyánk, ki még az éltet nem ösmere s meg sem utálható gyáván, izlés' s erkölcsben megromolva?! Hogy vétkezhetett volna ő, a kit nem öntudata vádja, átka hajtott megszegyenítő s jellemzenyező nagy bűnökért a rémes sir felé, mint az élet tengerén

* Ján. 9, 2 kt.

elsúlyedettek ma, fájdalom, olyan nagy seregét? . . . . Hogy vétkezhetett volna ő, kinek nem volt még hazug oka sem meghalni s a sértett társadalmi rend elől megfutni s elrejtőzni föld alá?! . . . . Hogy vétkezhetett volna ő, a ki vétkeben nem tudá hogy mit cselekszik s önámításának sötét ködében csak eláltatta s szánta önmagát?!

És mondd, Atyánk, hogy nem vétkeztenek szülei sem itt nyugvó gyermekednek: hisz őt olyan gonddal neveltették; elvitték a magasb tudás vizéhez; megbocsátották volna tévedését, hisz az apai és anyai szív mindig igaz és hű marad magához; sőt, hogyha látták volna, hogy fioknak sem kedve, sem ereje nincs tovább haladni a tudás ösvényein, belenyugodtak volna abba is, hogy oly pályát választasson magának, hol kevesebb ösméret is elég, — óh, Te tudod, kegyelmes Istenünk, hogy ily szülők okai nem lehetnek — sem a szerető testvérek s rokonok — e kétszeresen sötét szemfödőnek!

És mondd, Atyánk, hogy nem vétkeztek épen, épen tanárai e gyermek ellen; szerették őt, mint a többi tanítványt, szerették, ámde *igazságosan*, hogy jövőjét koczkára ne tegyék. A Te Szentlelked őrzí, óvja őket a részrehajlástól és kedvezéstől bármely tanítvány irányában is, melylyel megsértenék az ifju lélek oly érzékeny igazságérzetét s egyszersmind léha, lelki-ösmeretlen félképzettségeket bocsátának a társadalmi élet mezejére, mely igaz és értékes jellemekben ma tán szegényebb, mint volt bármikor. Ugy-é, Atyánk, a tanítók s tanárok sem ég, sem föld ellen nem vétének,

tag, reá szavazott a Herkó Páter cz. élczlapra, melyet egy kath. tanító ajánlott.

Láttam már olyat is, hogy református lelkész házában katolikus szellemű és kiadásu naptár függött, s midőn e felől megkérdeztem azt felelte, hogy mással vétette.

Az pedig számtalan esetben megvan, hogy református lelkész az ő magyar kálvinista elveivel homlokegyenest ellenkező politikai pártok lapjait járhatja, vagy megszokása, vagy azért mert felesége annak a tárczáit szereti, vagy azért, mert diákkorában az ifjuság azt tartotta a legjobb lapnak.

Ezen csudálkozni nem lehet, mert egy félreeső falusi lelkész, ki életét úgy tölti el a magánál alacsonyabb színvonalon álló gyülekezetével, hogy szegénysége folytán műveltebb lelkésztársaival úgy szólván alig-alig érintkezik, a gomba módra szaporodó politikai pártok s azok közlönyeinek szellemét honnan ismerhetné? Járhatja azt, a melyiket véletlenül helyébe küldenek, vagy a melyiknek címét már diák korából ismeri.

Én, mondom, szerény véleményem szerint nagy horderőt tulajdonítok annak, ha az a falusi lelkész csendes magányában egy református elvekkal merőben ellenkező lapból szedi magába a politikai és társadalmi híreket. Jó az ellenvéleményt ismerni, de nem a magunk rovására. Hejyes dolog a kaszinókban mindeféle párt lapjaiból tenni az asztalra, mert a figyelmes olvasó csakis így alkothat tiszta véleményt; de a kinek nincs alkalmja és módja egynél több napi lapot olvasni az válaszsza meg azt jól, hogy ne fecsérleje pénzét elveivel ellenkező vállalatok támogatására s gondolkodásának a megromlására.

Mert ilyenek miatt kerülnek aztán itt-ott olyan néppárti izű lelkészeink, a kik képesek voltak a polgári házasság törvényjavaslatának megszavazása idején annak bukását nyíltan óhajtani, sőt kaszinóban, társaságokban

r. k. hecczkáplánokkal a pusztuló Jeruzsálem felett összeölelkezve könnyeket hullatni.

Ilyeneknek látása, hallása érlelte meg bennem azon gondolatot, hogy e lapok Tek. szerkesztőjét felkérjem a politikai lapoknak a Protestás Lapban való ismertetésére, mint egy folytatására azon cikkének melyet leközelebb „*A mi érdekeink*” címen irt.

Van sok jó lap, úgy a kormány mint a 48-as meggyőződésűek számára hadd válaszszon kiki, nehogy megessék velünk az a szégyen, hogy valaki felüljön némely kormányt szidó néppárti hírharang csábításának.

Azt hiszem nem fogják ezt megapprehendálni azok, kiknek nincs a figyelmeztetésre szükségök, mert ez ártani mégsem fog.

Én csak ennyit kívántam szólani, azt hiszem elvégzi a többi a tek. szerkesztő ur.*

Felsővégesi.

TANÜGY.

A református népiskola.

(Folytatás.)

IV. A tanterv.

Tervrajz a III-ik osztály olvasókönyvéhez.

Tárgymutató.

a) *A vallásból.*

1. A teremtés története.
2. Első szüleink; a bűnbeesés.
3. Káin és Ábel.
4. Az özönviz.
5. Ábrahám.
6. Izsák és fiai.

* Mihelyt alkalmunk leend, szíves készséggel igyekezzünk némi tájékoztatást nyújtani a hozzánk intézett kérdésre nézve. Szerk.

ha az igazság mérlege kezökben, ha ezzel mérnek mindig mindeneknek, — hivatásukhoz így hívek csupán: tehát igazságos tanárai e gyermek ellen sem vétkeztenek.

S ha nem vétettek ellene sem a gondos szülők, sem a nemes tanítók: koporsójánál Te nyugtasd meg őket lelkekben Leiked által, jó Atyánk! S a rágalom digyó-nyelvét kötözd meg, hogy ne sebezze őket s ne dobáljon ártatlanságuk szízi fátyolára a hazugságnak bőségszarujából undok piszkot sem nyíltan, sem titokban. Hiszen, Te látod, szívlátó nagy Isten, hogy a jó szülék és nemes tanítók igaz fájdalma így is nagy, elég nagy a gyermek és a tanítvány miatt, a ki midőn kioltá élte mécsét: szegény, nem tudta hogy mily bűnt cselekszik! . . .

És ha nem tudta, úgy-e, jó Atyánk, Te megbocsátod a mit vétkezett, mint megbocsátál s megbocsátsz azoknak kikért Fiad ekkép imádkozott: „Atyám bocsáss, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!”* S ha megbocsátasz e gyermeknek is, mi mindnyájan ebből a boldogító tudatból nemcsak már megnyugovást, de édes vigaszt is meríthetünk. Hogy Te atyai szívedre ölelted ezt a szegény megtévedt gyermeket s jóvá tevéd atyai jobbkezedd, mit elrontott gyermeki jobbkeze. Hogy irányában irgalmas leszesz s nem ítélsz oly szigoruan felette, a hogy azok felett itélni szoktál, kik érett észszel s tiszta öntudattal — daczolva éggel s földdel vakmerően, — dobják maguktól el az életet, mert e világ jó rendje nem vala

* Luk. 23, 34.

hajlandó eltakarni, sőt becézni az ő immár javíthatlan, makacs s mindent lábbal tipró erkölcsüket . . . Óh, vigasztalj meg ez édes tudattal mindnyájunkat, kegyelmes Istenünk, a kik e gyermeket szánjuk s siratjuk; vigasztald meg tanuló társait, barátait s nemes tanárait s közelebről kesergő szüleit, testvéreit, nagyatyját s rokonait, hogy kedvesök felől ne essenek kétségbe, hiszen Te pártját fogád, midőn ő gyermeki könnyelműséggel azt hitte, hogy őt minden elhagyá, pártját fogád s rossz álmait elűzve, fölébresztéd az örök ifjuságra.

. . . De hát, irgalmas Istenünk, ki volt a vétkes, kire rávall e koporsó, ha senki közülök, kiket gyanúba vehetne a tudatlan rágalom? . . . Mint égi hír zeng válaszul felénk a Te örök Fiadnak szózata: „szükség volt, hogy Istennek dolgai e gyermekben is megjelentessenek! . . .” Nagy Isten, összetört szívvel könyörgünk, e bölcsesség előtt nyisd meg fülünket. Szükség volt, hogy e szomorú esetben is jelt mutass nekünk, melyből megértsük, hogy a nagyobbak büne mint *ragad el* — mint a dögvész — a kisebbekre is, óh, ha az erdő sudarai égnek, lángot fog az alacsony cserje is. Hogy lássuk, hogy mikép *tanulja* el s hogy *utánozza öntudatlanul* idősbjeink bűnét a zsenge gyermek, a kik ma már nem tudnak küzdeni s bukásukból *fölkelni becsülettel*, hanem *gyáván elszánva magukat*, menekülnek a néma sirgödörhöz, a mely, úgy vélik, mindent eltakar s erkölcsi mezítelenségüket a szájalom rongyával elfedi! Az ily *levegő mérgét* hogyan szívná ép a fogékony gyermek is magába, ha néha ép' előljárói is *példát*

7. József története.
8. Mózes.
9. Egyiptomból kijövetel.
10. Kánaán elfoglalása.
11. A birák kora.
12. Saul az első király.
13. Dávid és Salamon.
14. A babiloni fogság.
15. Jób története.

b) *A magyar nemzet történetéből.*

16. Árpád, a honfoglaló.
17. István; a ker. vallásra térés.
18. Könyves Kálmán.
19. A tatárjárás.
20. Nagy Lajos.
21. Hunyadi János.
22. Igazságos Mátyás.
23. II-ik Lajos; a mohácsi vész.

c) *A földrajz és természetrajz köréből.*

24. Egy falu és határa.
25. A pap, tanító és az orvos.
26. A községi előljárók.
27. A vármegye; főispán és szolgabíró.
28. A földművelő, mesterember és a kereskedő.
29. Mit tanulnak Debreczenben a diákok?
30. A kolozsvári egyetem.
31. Az ország négy főfolyója és a halászat.
32. A különböző földnemek.
33. Melyik földben mi terem legjobban?
34. A nagy alföld s a gabonanemű növények.
35. A házi emlősök.
36. A házi szárnyasok.

37. A lánczid Budapest között.
38. Az ország feje, vagy fejedelme.
39. Kecskemét vidéke s a gyümölcsstenyésztes.
40. A cserebogár s a többi gyümölcspusztító rovarok.

41. Ne bántsuk a madarakat.
42. Zimony és a madarak.
43. Arad és a Maros folyó.
44. Szeged a Tisza mellett.
45. Miből készítik a szappant?
46. Hova ágazik N.-Váradról vasut?
47. A múzeum és az ott látható nevezetesebb állatok.

48. Hol voltak hazánkban bortermő hegyek?
49. A Kárpátok Pozsonytól Orsovaig.
50. Az utcák és utak kövezése.
51. A magyar érczhegység érczek.
52. M.-Sziget és a sóbánya.
53. Mi óvja meg a sertéshust a rothadástól?
54. A magyarországi vadállatok.
55. A nyul és a többi őrlők.
56. A golya és a mocsarakban élő többi madarak.
57. Miért költözik el télen némely madár?
58. A vasut Hatvantól Ruttkáig.
59. Árvavármegye terményei.
60. A Balaton tó.
61. A Dráva és Száva köze.
62. Fiume és a tenger.
63. Mehádia; a kigyók.
64. Az erdei fenyő s a tölgyfa.
65. Utazás Debreczentől Pozsonyig.

d) *Mesék versek.*

e) *Nyelvképzés és fogalmazás.*

(Lásd a csatolt A) mellékletet!)*

A III-ik osztálynak az olvasókönyvbe beillesztett nyelvképzési anyaga.

1. gyakorlat. *A telhetetlen eb.*

Hustlopottegyszerakutyaskimentveleatópartjárahogy ottmegegye. Amintbelenezettavizbemegláttaaképetaztgon-

* A népiskolai tantárgyak között sehol sem mutatkozik nagyobb felületesség, mint a nyelvtan tanításánál. A dolog története pedig a következő: Idegen államokban, Francia vagy Németországban (mint hallottam és olvastam) az irodalmi nyelv a köznép nyelvével elannyira különbözik, hogy a népiskolába feladott növények, a kik a nép nyelvével beszélnek, a tanító nyelvével, a ki irodalmi nyelven beszél, nem képesek megérteni. Azokban az államokban tehát, hogy tanító és növendék megérthessék egymást, illetőleg hogy a gyermekek szabatosan tudjanak beszélni, szó sem lehetett addig *nyelvképzésről*, míg bizonyos arányig *a nyelvi törvényeket* nem ismerték. Mi magyarok ezt a tantárgyat is a maga pedantériájában vettük át, holott nálunk az irodalmi és népi nyelv között a tájszólások kivételével nincsen különbség. Amazok tehát a nyelvi törvények tudását a *nyelvképzés*, mi pedig az *alaki képzés* eszközeül vettük fel, csak hogy hibásan, mert ez utóbbira a népiskola alsóbb I-IV osztály növendékei nem szolgáltatnak alkalmas anyagot.

„A nyelvtan a mondatok nevei után a nyelvképzés pedig azon tárgy után, melyről szó van az állítás tartalma, módja, viszonyai stb. után kérdez.” De példával világosítom meg a *nyelvtani* és *nyelvképzés* közötti különbséget Példa: A kis leány a kertben rózsát szed. *A nyelvtani törvény kérdései ezek*: Mi benne az alany? Mi az állítmány? Micsoda mondattag ez: *kis*; *kerthen*; *rózsát*? Azután szótagilag, vagy beszédrészilag: Micsoda beszédrész ez: *A*, *kis*, *leány*, *rózsát*, *szed*, *a*, *kerthen*? Helyes kérdések ezek az elemi iskola rendszerző fokozatán, az V. és VI-ik osztályban, de nyelvi képzés szempontjából a követett szemléltetés fokozatán a III. és IV-ik osztályban ezen mondatnál ezen kérdések teendők fel: Mit csinál? Kicsoda! Milyen leány! Mit? Hol? Beszédrészilag pedig: Mi a cselekvés? Ki a cselekvő személy? Milyen a cselekvő személy? Mit csinál a cselekvő személy? Hol csinálja?

Bár kissé talán terjedelmes lesznek is a közvetett szemléltetés fokozat részletesen feldolgozott nyelvképzését, a III-ik osztály anyagát egész terjedelmében közlöm.

V. J.

mutatnak néki, hogy mikép kell a földi élet nehezebb csomóit nem férfassággal megoldani, hanem kettészakítani könnyű szerrel?! Óh, hogyne *becsülnék az életet kevésre* a kicsinyek is, ha látják, hogy megvetik azt a nagyobbak is s hogy lenne bennök *erkölcsi erő* nemesebb életet élve megjavulni, ha az idősbek szemek előtt *bűnnel* tetézik *bűnököt*, — halállal?!... Óh, e koporsó árnya, jó Atyánk, ha megkomolyítaná nemesb valónkat és mindnyájunkat öntudatra hozna! Hogy visszatérnénk Hozzád, Istenünkhöz, minden nemesb erőink kútfejéhez! Hogy versenyeznének szülék s tanítók kicsinyeinket *félelmedben* nevelni *igaz életre s bátor küzdelemre* s nem *szédelgésre* s aztán *gyávaságra*, — erőre roszban s jóban gyöngeségre! S hadd értenék meg könyveik között a tanulótársak s ifju barátok örök Fiad ez intését, melyet ép e bus szemfödönél köt szívökre: nem volt e gyermek roszabb nálatok azért, hogy ezt kellett szenvednie; sőt inkább mondom néktek, hogy ha meg nem tértek s Isten, mennyei Atyátok útján nem jártok *félve és remegve*, ez sorsotok is, ekkép veszték el!* . . . Amen.

Bucsu.

És most már, kedves gyermek, elbocsátunk — sajnálva, megsiratva s *megnyugodva!* Hisz tudjuk, hogy nemesb feleddel együtt átvette és jóvá is tette már ügyedet is az örök irgalom.

Tedd is jóvá, könyörülő nagy Isten! És a mi hálánkat vedd kedvesen a megnyugvásért s édes vigaszért és az itt hallott drága bölcsességért. Add Lelkedet, Atyánk, hadd véssé be e bölcsességet mindnyájunk szívébe, hogy e szerint járjon köztünk kicsiny s nagy, hogy a ki mostan áll, majd el ne bukják. Amen.

* Lk. 13, 2 kk.

doltahogyegymásikkutyaislustvisz.Irigykedvehozzákapott tehátmireahuskiesettszájából. Hozzámégotthonjólme gpüföltékakárvalotttolvajt.

1. Irjátok le ezt a mesét úgy, hogy minden szó között meg legyen a szükséges hézag!

2. Irjátok le úgy, hogy a szótagok közt összekötő jel legyen!

3. Huzzátok el a mélyhangú magánhangzók alatt egyszer, a magashangúak alatt kétszer!

2. Gyakorlat.

Hust lopott eczer a kutya s kiment vele a tó partjára, hogy ott megegye. Amint benézett a vízbe, meglátta a képét, azt gondolta, hogy egy másik kutya is hust visz. Irigykedve hozzá kapott tehát, mire a hus kiesett szájából. hozzá még otthon jól megpüfölték a kárvalott tolvaljt.

1. Huzzátok el azon szavak alatt, a melyek nem helyesen vannak leírva, s irjátok le az egész mesét helyesen!*

3-ik gyakorlat. Az élő és élettelen tárgyak neve.

A mókus az erdőben él; a fa odvában lakik, mogyorót eszik. Az erdőben él a medve, farkas, róka, nyúl is. A fákon fészkel a holló, varjú, csóka és sok éneklő madár. A földön mászik a bogár, csúszik a kígyó és giliszta. Az erdőben vannak fenyő, bükk, tölgy, cserfák; a fák alatt virág és szamócza terem.

a) Irjátok ki innen az élő, — az élettelen tárgyak neveit!

b) Irjátok le a házban, a mezőben, az erdőn tartózkodó élő tárgyak neveit!

c) Irjátok le azon élettelen tárgyak neveit, a melyek a házban, az udvaron, a kamarában, a kertben vannak!

d) Irjátok olyan személynevet, a melyik szánt, kalapál, varr, kéreget!

4-ik gyakorlat. A személyek és tárgyak fő- és mellékneveinek összehasonlítása.

Az édes anya puha kenyeret süt. A kis leány piros rózsát szed. A szegény koldús vastag bottal jár. A zöld korszóban savanyú ecet van. Az üres dobozban nincs édes cukor. A fekete táblára fehér krétával írunk.

a) Irjátok le ezt a gyakorlatot a táblákra s húzzátok el a személyek és tárgyak főneve alatt kétszer s a személyek és tárgyak mellékneve alatt egyszer! Jegy-

* Sokan ezt a két gyakorlatot naivnak még többen pedig szükségtelennek, sőt helytelennek tartják. Pedig a naivság mellett ez szükséges is, helyes is; mert nemesak azokat a tárgyakat lehet és kell szemléltetni, a melyeket érkeinkkel felfoghatunk, hanem a legelvontabb dolgokat is. Az Isten tulajdonságait például, — melyek tökéletesek, — egybehasonlítom az ember tulajdonságai, melyek tökéletlenek; az emberi és erkölcsi törvényeket, vagy a szolgálói és fiúi félelmet a nádpálczámra és a szívünkbe írott erkölcsi törvényekre való hivatkozással szemléltetem. Ti. — így szölok növendékeimhez, — ne azért legyetek az iskolában, az utczán, a szülei háznál és mindenütt jók, mert a büntetéstől féltek, hanem azért, mert az Isten képére teremtett emberhez úgy illik; nehéz ugyan az erkölcsi eszközökkel való fegyelmelés, de nem kivihetetlen; hatása pedig az életbe kibocsátott növendékben a maga felséges mívoltában nyilvánul. A nevelőnek sohasem szabad elfeledni, miszerint a testi fenyíték alkalmazásával a növendék rosra hajlandókága nem kiirtatik, csak visszafojtatik, mely aztán, ha gyámkodást nem sejt, elmentáris erővel tör ki. Ezt is megtámadják az elmélet emberei; de hát ma már a tanító nem káplár, a ki dresszirozzon, hanem az édes atyát helyettesítő nevelő.

Az absztrakt fogalmak legjobb szemléltetési eszköze az ellentétek összehasonlítása, a pozitív és magatív szemlélet. E nélkül a gyermeki lélekre erőszakolt elvont fogalmak csak üres és holt dolog. Ez az összehasonlítás fog átvonulni „Nyelvképzőmön” is. V. J.

zet. Szabályt adni nem szükséges; megalkotja azt a gyermek magától is; ha pedig rá nem jönne, a tanító felad egy ilyen példát: cifra szűr s kérdi: Melyik a tárgy főneve? Hát a másik millyen név?

b) Irjátok ezen személyek és tárgyak főnevei elébe odaillő mellékneveket! ( ) apa, ( ) leány, ( ) kocsis, ( ) pacsrta, ( ) szőlő, ( ) kenyér, ( ) torony, ( ) kút!

c) Irjátok ezen melléknevek után a rekesztékbe a megfelelő személyek és tárgyak főneveit! piros ( ), fekete ( ), átlátszó ( ), sötét ( ), jó ( ), ros ( ), magas ( ), alacsony ( ), rövid ( ), hosszú ( ).

d) Irjátok ki a 2-ik vagy 3-ik olvasmányból a személyek és tárgyak főneveit, vagy irjátok ki a mellékneveit!

5-ik gyakorlat. A cselekvésszók.

Irjátok le, hogy: Mit csinál az asztalos, ács, csizmadia? Mit csinál a nyúl, kutya, ló, tehén? Mit csinál a gólya, veréb, fecske, harkály? Mit csinál a hal, kígyó, krokodil? Mit csinál a bogár, nádaly, hangya, méh? Huzzátok el azon szavak alatt, a melyik cselekvést fejez ki! Irjátok ki a 4-ik vagy 5-ik olvasmányból a cselekvésszókat! Irjátok le ezen főneveket: kovács, földműves, szabó, orvos, tanító, hal, kígyó, medve, macska s a rekesztékbe irjátok le az odaillő cselekvéseket!

6-ik gyakorlat. A ragozás.

Ez az irka a Nagy Lajos-é (birtokosa). Adj pénzt a koldús-nak! (tulajdonosa). A gyermek iskolá-ba siet (bele). A torony-ban harangoznak (benne). A leány anyjához siet (közelít). A csirke kibúvik a tojás-ból (kihat). A katoná eltávozik apjától (távolít). A madár felrepül a fá-ra (felhat). A gyermek leesik az ágy-ról (lehat). Az öreg ember bot-tal jár (segíti). Az eső sár-vá lesz (átváltozik). Én megállok az udvar-on (állapít). A szülei ház-nál maradok (veszteglek). Gyalog megyek az iskolá-ig (az a határ). Károlyt hanyagságá-ért megbüntették.

Törüljétek ki az összekötő jelt s ragaszzátok a szóhoz a ragokat! Irjátok ki a 7-ik vagy 8-ik olvasmányból azokat a főneveket, a melyek után rag van s a ragot válaszszzátok el összekötő jellel! Próbáljátok leírni, hogy melyiket micsoda ragnak nevezhetjük? — Jegyzet. A viszonyragok elnevezéseit azért nem veszem be „Nyelvképzőmbe”, mert azokat a tanító vezetése mellett a növendékek kötelességé kitalálni.

7-ik gyakorlat. A két fő mondatrészt.

Egy kis légy az égő gyertya körül repkedett; közel repült a gyertyához, megégett a szárnya s nyomorultul elveszett. Mit állítok a légyről? Mi lesz tehát az? Irjátok állítmányt ezen főnevekhez: Az ember, a fiú, a bíró, a pap, a kereskedő, a bárány, a béka, a nap, a csillag, a levegő! Irjátok le, hogy kiről állítok ezen mondatokban: A jó ember a maga dolgát végzi; a lelkész prédikál; a tanító tanít; a bíró ítél; az orvos gyógyít; a szabó varr; a kovács kalapál; a földműves szánt; a gyermek tanul, az öreg alszik. Irjátok alanyat ezen állítmányok elébe: tanul, énekel, kelepel, gyalul, zúg, úszik, ragyog, büntet.

Irjátok ki 9-k olvasmányból 10 olyan szót, a melyik alanynak s 10-et olyant, a melyik állítmánynak beválik. Alkossatok azokból 10 mondatot; de ha nem illenek össze a szavak, keressetek másikat!

8. Egyes és többes szám.

A gyermekek ír-; a leány- varrnak; a madarak énekel.- A földműves- szántanak; az ácsok farag-; a tolvaj- félnek; a katonák harcolnak.

Igazítsátok ki ezen mondatokat úgy, hogy egy alanyról egyes számban, több alanyról többes számban állítsak. Irjatok a 10-ik olvasmányból öt egyes és öt többes számban lévő mondatot!

9. A jelző.

Irjátok le a táblákra, hogy milyen jel van kiakasztva a csizmadia, a szabó, a lakatos, az asztalos lakásán! Irjatok feleletet ezen kérdésekre; Milyen tanuló tanul? Milyen tanuló nem tanul? Milyen kocsis alszik? Milyen kocsis nem alszik? Milyen katona harcolnak? Milyen katona nem harcolnak?

Egy gazdag király sárga aranyból fényes pénzt veretett. Egy bölcs ember azt mondta, hogy a szegény koldusnak többet ér a puha kenyér, mint a sárga arany. Huzzátok el azon szavak alatt, a melyekkel megjelmeztem a királyt, az aranyat, a pénzt, az embert, a koldust, a kenyeret! Irjatok ezen mondatokban az alany elébe jelzőt: A ( ) koldus kéreget. A ( ) katona harcolnak. A ( ) ember imádkozik. A ( ) leány varr. A ( ) rigó füttyöl. Irjatok le a 12-ik olvasmányból öt olyan mondatot, melyben ráismertek a jelzőre!

10. A határozók.

Irjatok feleletet táblákon, vagy füzeteitekbe ezen kérdésekre: Mikor költözik el a gólya? Hova mennek télen az éneklő madarak? Hol lakik a bagoly? Mikor lát a bagoly? Mimódon repül a galamb? Mimódon fut a nyul? Miből lesz a liszt? Mivé lesz az eső? Határozatok meg ezen cselekvéseket: Hova megy? Honnan jön? Hol volt? Mimódon fut? Mikor lát? Miért dolgozik? Mivel harcolnak? Mivel hajt? Mitől fél? Meddig szalad? Irjátok ki a 15-ik olvasmányból a cselekvéshatározókat! (a melyek után t. i. viszonyrag van, melyet már jól ismertek.)

Jegyzet. Ezen a fokon még nem szükséges megemlíteni, hogy határozókat nemcsak raggal, hanem névutóval s ígéhatarozóval is alkothatunk; valamint felesleges a határozók részletezése is. Egyébiránt egy jól alkalmazott példából maguktól is rájönnek a gyermekek, hogy vajjon a cselekvés helye, ideje vagy módja van-e meghatározva.

11. A mondatrészek begyakorlása.*

a) A vallásból.

Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet. Isten hat nap alatt teremtette a világot. A jó ember megszenteli a Vasárnapot. Ádám és Éva a Paradicsomban laktak. Kain megölte a kegyes Ábelt. Nőé az özönviz elől bárkába menekült. Az eső 40 nap és 40 éjen át zuhogott. A bárka az Ararát hegyén állott meg. A kegyes Nőé hálát adott Istennek a szabadításért. Ábrahám engedelmeskedett a jó Istennek. Fiát Izsákot a Mória hegyre vitte. Jákób legjobban szerette Józsefet. Józsefnek szép tarka ruhát csináltatott. József nagy úrrá lett Egyiptomban. Az édes atya is oda költözött; sirva borúlt kedves fia nyakába.

József halála után a zsidókat sanyargatták Egyiptomban. Egyiptomból Mózes vezette ki az izraelitákat.

* A Mondatrészek begyakorlására nem magam gyártok mondatokat, hanem azon tantárgyak anyagából veszem azokat, a melyek ezen a fokon ki vannak szabva. Így hármast czélt érek el, t. i. ismeretet, nyelvképzést nyujtok, nyelvi törvényt tanítok V. J.

A zsidók száraz lábbal mentek át a Verestengeren. A pusztában 40 évig bújdostak. Isten a Sinai hegyen adta ki a tizparancsolatot. Tiszteljed atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj a földön. A zsidókat Józsué vezette be az Igéretföldre. Dávid egy parittyakövel leütötte Góliátot. Bölcs Salamon pompás templomot épített a Sionhegyen. A régi Zsidóország Magyarországtól keletre volt. Nabukodonozor babiloni fogságba hurcolta a zsidókat. — Ott a zsidók keseregve néztek Jeruzsálem felé. A nagy bánat miatt hegedűjüket fűzfákra akasztották. Isten sok csapást bocsátott Jóbra. Jób békével túrta a csapásokat. Bizom Istenben, nem hagy el, kibem örvendek végre; nyilván megmutatja nekem, hogy csak ő az én Istenem. A régi időkben próféták tanították az embereket. Ma a papok és tanítók tanítanak.

b) Az életrajzi történelből.

A régi magyarok sátorokban laktak. Pásztorokdással, halászzal és vadászattal foglalkoztak. A nyáját jó legelőre hajtották. A magyarokat Álmos vezette ki Azsiából. A vereczkei szoroson jöttek be az országba. A vereczkei hegysoros Beregvármegyében van. A magyarok nyilakkal, buzogánnyal és karddal harcoltak. A nép engedelmeskedett a fejedelemnek. Árpád Csepel szigeten lakott. Csepel a Duna között fekszik. A honalapító Árpád 907-en halt meg. A magyarok első királya István volt. István keresztényen vallásra térítette a magyarokat. Az országot 65 vármegyére osztotta. A gyermekek számára iskolákat építettek. A gyermekek az iskolában, a nagy emberek a templomban tanulnak. Horvátországot I-ső László foglalta el. László betelepítette a kunokat. Halálakor három évig gyászolt a nép. Kálmán szerette a könyveket. Akkor még boszorkányoknak tartották az öreg asszonyokat. Kálmán eltiltotta a boszorkányok megégetését. A tatárok a muhi pusztán verték meg a magyarokat. A sok vértől piros lett a Sajó. A holttestek felett hollók és varjúk károgták. A muhi pusztán Ónod mellett Borsod megyében van. IV-ik Béla újra felépítette az országot. Magyarországot Hunyadi János védte meg a törököktől. Hunyadi János Erdélyben született; szerette az Istent: védelmezte a hazát. Halálos ágya előtt térdepelt két fia, László és Mátyás. A haldokló apa a zokogó fiúk fejére tette kezét; azután megáldotta őket s a legvitézesebb magyar lelke a mennyországba költözött. Mátyás nagyon szerette a szegény embert. Egyszer Gömörben kapált az urakkal. Kolozsváron börtönbe záratta az igazságtalan bírót. A mohácsi vész 1526-ban volt. A pártoskodó magyart szétverte a török. A magyar mindig bánatosan emlegeti Mohácsot.

(Folyt. köv.)

Vincze József.

KÖZÉLETÜNK.

Sass Béla akad. igazgató beszédje.*

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Mint minden hasonló alkalommal, úgy most, az új iskolai év első napján is örömmel és hálával üdvözli tanár-testületünk Főtiszteletűségedet s általában főiskolánk fentartó testületeinek s ennek a nemes városnak körünkben megjelent nagyérdemű képviselőit. Hálával és örömmel üdvözli, mert mostani megjelenésükben is

* A főiskolai előjárásához intézte okt. 1-én a tanév megnyitása alkalmával.

kedves zálogát látja annak a meleg érdeklődésnek, a melylyel tanárkarunk munkálkodását kísérik és annak a szeretetnek, a melylyel főiskolánkon, magyar reformált egyházunk eme legnagyobb s még többre hivatott kultur-alkotásán, ennek életén, fejlődésén és fölvirágzásán csüggenek. Az a rokonszenves érdeklődés mindenkör egyik hathatós serkentője, gyámola s legszebb erkölcsi jutalma lesz tanárkarunk önzetlen fáradozásának. Mig ez a szeretet és a belőle táplálkozó protestáns áldozatkészség, valamint multját dajkálta és istápolta, ugy — jól esik remélnünk — jövőndő nagyságát is biztosítani fogja tanintézetünknek. Jól esik — mondom — remélnünk, mert ugy tetszik nekünk, mintha, a midőn állami létünk új évezredének küszöbét átléptük, jobban éreznők, mint valaha a magyar nemzeti műveltség missióját, erkölcsi súlyát, hatalmát, politikai jelentőségét s a azt a kiváló szerepet, a mely állami és nemzeti nagy föladataink megoldásában reá várakozik. Es ha beláttuk azt, hogy nekünk a magyar nemzeti érzés hő-súgarait a szellemi világosság fény-súgaraival elválhatlanul össze kell szőnünk, hogyha ellenállhatlan hódító erővel akarjuk őket felruházni; ha tudjuk, ha érezzük, miként e kettőnek közművelődésünk oltárain együtt kell égnie, együtt ragyognia: ugyan találhatnánk-e másik pontot a Kárpátok ölében, a mely nemzeti kulturánk egyik hatalmas világító tornyának helyéül alkalmasabb volna, mint a mi városunk. Es csakugyan az a meggyőződés, hogy ne mondjam: nemzeti önfentartásunk érdekének az az ösztönszerű sugallata, hogy nekünk főiskolánkat egy ilyen világító toronnyá kell megépítenünk, városunk társadalmának kebelében, az ezredévi ünnepekkel kapcsolatban, egy szép, egy termékeny gondolatot vetett fölszínre, a melyet mi mindannyian jól ösmerünk és a mely, bár, több mint fél év óta, kétségtől, bizonytalanságtól hányva-vetve, ide s tova dobálva, még mindig a megvalósulás édes reményével lebeg ott, városunknak közléte fölött. Micsoda sors várakozik reá, feledségbe fog-é merülni, összecsap-é felette a hétköznapi élet kicsinyes, törpe érdekeinek iszapja, vagy a protestáns áldozatkészség és a nemzeti öntudat parancsoló légyen szavára testet ölt, hogy aztán hatalmasan beavatkozzék a távol jövőndő alakulásába, mi ezt nem tudhatjuk. De azokban a férfiakban, a kiket jelen alkalommal körünkben tisztelhetni szerencsénk van és a kik városunk közéletének is irányadó tényezői, jól esik megannyi apostolait látnunk ennek a lebegő, ennek a vajudó eszmének. Es ez a körülmény egygyel több ok reá, hogy őket Főtiszteletűséggel egyetemben, az új iskolai év kezdetén, ismételten a legszívesebben, hálával és örömmel üdvözljük.

Levél Felsőszabolcsból.

Igentisztelt Szerkesztő ur!

Közérdekű tárgyam lévén, szíves készséggel referálok egyháztársadalmi mozgalmairól.

Örömmel tudatom, hogy az esperes választás alkalmával és alkalmából feltámadt kedély-hullámok lassan-lassan elsímulnak. S mintha hallanók Mesterünk figyelmeztetését: a ki kezét az ekeszavára tette s azokra néz, melyek háta megett vannak, nem méltó énhozzám — szívesen dologhoz fogunk, a miből az Isten országának több haszna van, mint a személyek ellen való küzdelemből. Munka, tennivaló van és lesz elég, kinek-kinek a maga helyén.

Esperesünk, programjához híven, emberül forogódik a rábizottakban, mint a Krisztus jó vitéze. Jön,

megy az egyházakban, hogy szemével lásson és füleivel halljon s így tárgyilagosan felismervén a bajokat, okokat, gyógyítson, építsen. S a mint felállította a munkafelosztás elvét, azt apróra keresztül is viszi. Álljon evezőhöz mindenki, az élet színpadán csak Isten számára van nézőtér építve. Így aztán remélhető, hogy a nagy egyházmegye ügyei is rendbehozhatók, a lehetőség szerint.

Legközelebb a lelkészértekezletet hívta össze esperesünk, megbízatása folytán.

Nyiregyházán volt az értekezleti gyűlés, melyen megyei papságunknak mintegy fele volt képviselve. — Istentisztelettel kezdtük a templomban. Gyülekezeti ének után, egy kevés tagból álló fegyelmezett énekkar, papokból és tanítókból, Szikszai András lelkészársunk vezetése mellett, lélekből jött s lélekbe ható éneket énekelt, mely után Rác Gyula halászi lelkész imádkozott, foglyul ejtve s Istenhez vive a szíveket. Ezután ismét az énekkar ringatta vallásos gyönyörben a lelket.

Igazán felemelő ez a testi, lelki összhang s olyan anyira illik a mi papi gyűlésünkhöz! . . .

A gyűlés a templomban folyt tovább. Esperes ur, megnyitó beszédében visszapillantott a múltba, vesztéseinkre, az országos nagy alkalomra s ezekből vont tanúságokra, némi keserőséggel említve fel, hogy kálvinista egyházunk mindenütt mellőzve lett az országos ünnepélyeknél, mintha nem is élénk e hazában és konventünk, oportunitási szempontokból, igazainkat, jogainkat, a legtöbbször elhallgatja s általában régi erélyünkben, őszinteségünkben nagyon megfogyatkozáink.

Ezután kitűzetett az elnökválasztás, a midőn is sokan esperes urat óhajtották volna elnökül s nehezen törődtek bele abba a gondolatba, hogy az esperesi teendők egész embert kívánnak. Szavazással dönt el a dolog, midőn sokan mégis az esperesre szavazva, a többség szavazata *Andrásy* Kálmán bűji lelkészt juttatta az elnöke székbe.

Jegyzőül *Rác* Kálmán balsai lelkész lett megválasztva.

Igy megalakulván a gyűlés, a kitűzött tárgysorozat rendén, az egyházkerületi gondnok választása vétetett fel. Végeredményként, minden egyháznak szabad meggyőződésére hagyatott a választás, erősen hangsúlyozva, hogy politikai pártszempontból bírálni el az egyházi megbízásokat, nemcsak helytelen, hanem határozottan ellenkezik az evangéliom szellemével, a protestánsizmus egész életével, vallásos elveinkkel s egyházi életünkbe a politika sárkányfogait becsempészve, bünt követünk el önmagunk ellen. Előttünk földolog a megválasztandónak Krisztusi lelke, igaz vallásos buzgósága, egyházas tevékenysége s egyházkerületünkhöz méltó tekintélye, hogy ha magunk elsőnek állítjuk, legyen igazán első közöttünk. S aztán egy prot. papot elég érettnék tartunk arra, hogy önmaga, legjobb meggyőződése szerint bírálja el a helyzetet és egyéneket.

Ezután a stolavevallásoknak formája felett váltottunk eszmecserét. Az ily dolgok felett ajánlatos egyöntetűségre jutni. Az eszmecseré is bizonyosságot tett róla, hogy többen többféleként gondolták a dolgot. Megállapodtunk abban, hogy készítse el kiki a 10 évi átlagot, esketésnél és temetésnél a helyi viszonyokat véve figyelembe a fizetett stóláknál. A kiadványokat is felveheti, a ki akarja.

Majd az egylet pénzügyei és könyvtára kerültek megbeszélés alá. Minthogy e fontos dolgok állásának megismerése és feltüntetése több időt s beható vizsgálá-

tot igényel, bizottság lett választva, azzal is megbiztatván, hogy a régóta vajudó alapszabálykérdést ismét vegye elő s vagy a régebbi javaslatokból, vagy saját kezdeményezéséből, készítsen alkalmas alapszabályt.

Felhasználtuk az alkalmat, hogy egyházmegyénk gyámpénztára s általában a pénzkezelésre vonatkozó alapszabály-tervezeteket, kinyomatva, szétosztjuk a megjelentek között, sőt némi eszmecesterét is váltottunk azok felett. Mivel pedig az idő előrehaladt, eloszlott a gyűlés, a szellemiek után a test táplálására.

Délután az egyházmegyei számvevő bizottság ülésezett.

Nagyon komoly és megfontolni való dolgaink vannak a pénzügyek terén. Sok bajaink között nagy szerencsénk, hogy esperesünk féltő gonddal fáradozik a jobb jövő munkálásában s a pénztári személyzet lelkiismeretes szakavatottsága zálog a jobb jövőért. Egész új szervezet áll előttünk az új alapszabályokban. Ezeket tárgyalta s kevés módosítással el is fogadta a számvevő bizottság. Most már az egyházmegyei közgyűléstől függ, hogy ez alapszabályok elfogadásával s életbe léptetésével tisztázza a felhalmozott hátrányokat, gyorsabbá, biztosabbá tegye az ügymenetet s az esperest felmentvén mindenféle pénzkezelés alól, megadja neki is a szabad kezet és időt az ellenőrzésre s a közigazgatási teendők alapos végzésére.

Esperesünk ezt sürgeti és nagyon helyesen. Az esperes szeme és lelke csak úgy lehet mindenütt kellő éberséggel munkás, ha nem köti le az iroda, az apró-cseprő pénzmanipuláció, elszámolás ide is, oda is, hanem mint a jó hadvezér, egy magaslatról, az egész munkatérrel folyvást átekintheti s a mozdulatokhoz képest irányítja teendőit. Régen megmondták, bölcsen mondták: „suum cuique!“ és ismét: „Praetor minima non curat.“

A számvevő bizottság még másnap is délig gyűlésezett. Letárgyalt sok dolgot s elhatározta a lehető szigorúságot a hanyag fizetőkkel szemben, kimondván, hogy a melyik adós paptársunk ügyeit nem rendezzi, az özvegyárva gyámpénztár tagjai közül töröltetik.

Tanítóink is gyűléseztek. Éppen a lelkész-értekezlet utáni napon, szeptember 24. napján tartottak diszgyűlést, emlékezvén a régiokról.

Szép és tanúságos gyűlés volt ez, melyen Nyiregyháza város és a más felekezetűek részéről is többen részt vettek s a luteránus testvérek nagy központi iskolájának gyönyörű dísztermében folyt le.

Kiváló dicséretet érdemel nyiregyházi egyházunk egyik ifju tanítója, *Bán Lajos*, azért a jól szervezett énekkarért, mely a nyiregyházi városi dalára mellett egészen megállja helyét s melynek szabatos előadása kellemes lelki gyönyört szerez mindazoknak, kik a szép zenében gyönyörködni tudnak.

A kik ott voltak a diszgyűlésen bizonyára gyönyörködtek, az énekben is, a felolvasásokban is, a szavalatokban is, melyek mindanyian beszélő bizonyosságai tanítóink előtörökő szellemének, hazafiságának, vallásosságának.

Esperes ur fel is használta az alkalmat, hogy záradékkal lelkére kösse tanítóságunknak, önálló működésük mellett az egyházhhoz tartozó szellemi kötetlék ápolását, hogy így közös testvéri munkában építségük Istennek országát. — Viribus unitis!

Igentisztelt Szerkesztő urra pedig Istennek áldását, tiszta szívből kívánja*

* Szives köszönet a jóindulatért.

Referens.

Szerk.

IRODALOM.

Észrevételek.

— *Nt. Szentkúti Károly urnak, a Prot. E. és I. lap 25. számában — június 25. — megjelent könyvismertetésére.* —

„ . . . et altera pars “

I.

Köszönet Nt. úrnak, hogy a „Pr. E. és I. lap“ hasábjain „*Emlékesés*“ című könyvecském ismertetésére fáradságot fordítani méltóztatott; mégpedig nem is egészen egyszerűen megemlítve, hanem a bírálatnak bizonyos lajtáját és mérvét alkalmazva. Ezen köszönetem pedig annyival inkább indokolt, mivel a „Pr. E. és I. lapnak“ — úgy látszik *hivatalos szakbírálat* az s mint ilyen *első* is „egyházi lapok“ terén; hacsak a debreczeni három „vegyes tartalmú politikai lapok“: — „Debreczen“, „Debreczeni Ellenőr“, „Debreczeni Hirlap“ — politikai pártállásuk és irányok által menthető elfogultság nélkül tett *kedvező* — sőt *tulkezdveső* ismertetését, ilyennek nem veszem; ezek azonban — daczára, hogy magok a főszerkesztők írták az ismertetést, kik közül Dr. N. Zs. reform. felszentelt lelkész, K. A. pedig volt r. kath. pap — szakértőknek bátran elfogadhatók is, az illetékességet sem lehetne tőlök eltagadni; de lapjaik helybeli és inkább politikai irányú levén, csak általános megjegyzéseknek, nem pedig tüzetes szakbírálatnak engedhetnek tért, amire csak szorosán „egyházi lap“, vagy „folyóirat“ leghivatottabb. Íme tehát a Nt. Sz. K. úr bírálatát vehettem s veszem oly bírálatnak, melyből látom, hogy *könyvem figyelemre van méltatva*. Ez, — az én nézetem szerint, — ha kedvezőtlen is, jobb, mint az *agyonhallgatás*, mely valamely könyvnek inkább megöloje, mint bármely *eröss bírálat*, mert ez ellen van, lehet *védekezés*, de agyonhallgatás ellen még *felebbvitel* *sincs* a *közvélemény ítélőszéke* elé, melyhez most én Nt. Sz. K. úr bírálatára ellen *apellállok*. Tekintsék is ilyennek a „Pr. E. és I. lap“ igen tisztelt olvasói az én egyszerű soraimat, mint a *másik félét* Nt. Sz. K. úr — már olvasott bíráló ismertetése irányában!

Valamely dolgozatban, mely elmondással közönség elé került, vagy épen kinyomatással — a nagy nyilvánosságnak adatott át: nemcsak a szakmunkákra nézve megkövetelt *szabályok tudása*, hanem az *író egyénisége* s méginkább, kiválólag *speciális alkalmaknál*, a *viszonyok*, melyek az írás és elmondás különös indító okai voltak — figyelemreméltók. Ez utóbbira én, midőn Nt. Sz. K. úr bírálatára reflektálok — érdemleges, mondhatnám — *fősúlyt* fektetek.

A Nt. Sz. K. úr bírálatának menetét, sorrendjét lehetőleg megtartom. Legelőre bocsátom tehát, hogy az én *gyakorló lelkészi pályám kissé hosszabb időtartamú volt*, mint az a — Nt. Sz. K. úr által meghatározott — 25 év; mert amint az I. számú „Beköszöntő beszéd“ dátumából látható is, én Fülesden — szatmári egyházmegye — 1859-ben foglaltam el először rendes lelkészi állást; tehát 1895. Május 30-án lépven nyugalomba: *egész 36 évet töltöttem rendes lelkészi pályán*; rendes lelkészszé kibocsáttatásom előtt pedig, mint segédlelkész és gymn. vallástanár, Szatmáron munkálkodtam, hol hazánk egyik legértelmesebb és igényteljesebb reform. közönsége van. Erre is ráakadhat az érdeklődő a „X. és XI. Imák“ dátumából.

Az az ok, mely miatt nyugalomba vonultam, mint-hogy bírálóm még ezt is tudni véli, — talán csak kezdetét vette, — s nem is a „nagy pipájú, kevés dohányú kompossessor dirigáló, de tenni és áldozni nem tudó urak“-kal „megúnt küzdelemből“, hanem a felkapott, legközségesebb emberek, a hatókrös arisztokratia, legveszedelmesebb fajtája sértéseiből, melyek ellen, a mi fegyelmi törvényeink elégtelensége, törvényszékeinknek — a falusi lelkészi viszonyokkal ismeretlensége, vagy gyengesége miatt, — a bántalmazott lelkésznek nincs védelme s még felebbvitel a konventhez, mint apellatorium forumhoz, az egyházkerület ítélete ellen jogorvoslat végett, — nem is engedetik. Igen!... a szegény lelkész, az uralkodni minden áron akaró hatalom által, a minden áron uralkodást erőszakoló parasztgőgnek, — általom reménye nélkül — ki van szolgáltatva; mert a kompoz szeszszoratusban még van veleszületett humanitas és társadalmilag is elsajátított műveltség általi mérséklet; de a demagogia csak a sárban túr, amelyben született s abból kavarja fel a miázmát, mely megfertézteti a mi egyházi demokráta-rendszerünket, a mikor öldöklő szabadossággá változtatja a szabadságot! Ez a Nt. Úr, a mi a szegény prot. lelkészt nem megúnt, hanem tartatlanná vált pályájától megválásra kényszeríti; vagy, mert nem mindenkinek van az a szerencséje, mint nekem, hogy nemes indúlatu és tisztességes pályára emelkedett gyermekeim szerető körében megvonulhatok, — csak holtig tartó üldözés közt végezheti szomorú, — elhagyatott életét; mely ha még a veletűró, veleszenvedő élettárs is előre elköltözött... igazán „pusztában bújosó“ életté lett.

Ezt a szerencsétlen viszonyát a falusi prot. lelkészeknek, jó is volna, ha komolyan megfigyelnék az arra választottak, kik keresik az okokat, melyek miatt a prot. theologusok száma apad, amit a lelkészi fizetések elégtelenségében — jórészt — feltalálni vélnek; pedig az, a mi prot. szabadságunknak alól szabadosságá, felül uralkodássá fajulásában — mint erkölcsi okban, mely ellen sem védelme, sem biztossága a bántalmazott lelkésznek — bizonyosabban feltalálható volna; de nem keresik, mert feltalálás esetében orvoslást követelne, mely még sokkal nehezebb, mint az anyagainak pótlása; s elégnék találják — a papi erények közt, mindig és mindig az alázatosságra, — mely végeredményében, a lelkészi munkálkodás üdvös eredményét lehetővé tevő lealázás — útalni és kényszeríteni. Probatum est!

Nem akarok azonban én, az én lelkészi keserű tapasztalataim feltárással, saját tragikus életrajzot is írni; csak felhasználtam a Nt. Sz. K. úr által adott alkalmat arra, hogy reá mutassak egy sebre, mely egyházi életünkben rákfeneként emészt s gyógyszerrel vagyis inkább kiegészítést ellene mindedig nem találtak, sőt törvényszolgáltatásunknak csak a lelkész ellen alkalmazott hatálya által még ivetemedettebbé teszik.

Ezek a szomorú tapasztalatok okai annak, hogy én a főt. egyházkerületi hatóság megerősítésével a lelkészi pályáról, lelkészi jellegem megtartásával nyugalomba vonultam. Ez tehát nem az a rezignáció, melyben az ember, úgyszólván — megszűnik létezni az emberiségnek és mindennek, a mi az emberi tevékenységet szűkegeli és igényli, hanem az a szent feltétel, hogy a méltatlan háborúkat munkálkozó viszonyaiból kibontakozva, háborítlanul használhassak még — a miben lehet és amennyire tőlem telhet — magyar prot. egyházunknak. E tekintetben viszonyom kezdetben — múlt év június 1-től — kedvező volt; mert az „Órálló“ szer-

kesztője azon fiam volt, akihez vonultam; s ezen lap szerkesztőségében nekem, egész időmet jórészt lefoglaló munkatér nyílt, mint belmunkatársnak. De mikor azt a lapot meg — talán ideiglenesen, talán örök időre megszűnésre kényszerítette — a prot. indolencia: arra a merészségre kellett vetemednem, hogy lelkészi pályámon dolgozott némely műveimből egy kis gyűjteményt rendezve, próbáljam meg, — nemcsak hogy időmet nekem való foglalkozással kitölthessem, hanem hogy gyakorló lelkészeinknek, sőt a prot. olvasóközönségnek is — némi — hasznára lehessenek. S erre a célra azon téren, még majdnem pusztá mezőt választottam ki, melyet „rendkívüli alkalmi dolgozatok“ által a lelkész csak nagy ritkán művelhet; s ha e tekintetben aztán, valamely odatartozó gyűjteményből tájékozást vehet: rosz szolgálatnak — talán — nem is tekinti.

Ime a cél igazolása, mely nem unatkozástól menekülés, hanem magasabb szempont által lőn megszabva. Ehez kell még adnom, hogy könyvem tartalmát nem is teheték hát már új lelkészi dolgozatok, hanem mivel magam is csak a nevet és jelleget megtartva vagyok már lelkész, — a múlt és régmúlt időben felmerült alkalmak produktumaiból kellett azokat összeböngész-nem; természetesen csak oly korlátozott számban, melyet nagyon is korlátozott anyagi viszonyaim megengedtek. Ezáltal legyen a tartalom korlátoltsága indokolva; mert többet adnom bele, a költség-kiméltésre való szükséges tekintetből — nem lehetett; tehát kimaradniok kellett azoknak, amelyek nagyobb terjedelmöknél fogva, kiszorítottak volna oly rövidebbeket, melyeket az alkalmat többféleségeért célosabbnak láttam felvenni.

Ennyit mondanom kellett, — habár „Észrevételeim“ hosszadalmasságát növeli is, mert bírálóm jónak látta a szerző egyéniségére s a könyv keletkezése történetének ismertetésére is kiterjeszkedni. Kell tehát, hogy az az ismertetés legyen — valóság.

Bartha Mór,

ev. ref. nyug. lelkész.

(Folyt. köv.)

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

37. A magyar-remetei ev. ref. egyház történetének megírására szolgáló adatok a múltból, kapcsolatban a jelen idővel.

(Folytatás.)

A remetei reform. egyház lelkészi lakásáról.

Hogy e század előtt milyen volt a ref. lelkészi lakás Remetén, arról adatok hiányában semmit sem szólhatunk.

E század elején 1806-ik évben új lelkészi lakot építettek a remetei ref. magyarok, — a mit bizonyít egy 1806-ik évből fenmaradt kúrátori számadás, a melynek bevétele 9-ik számában ez van: „A paróchiális ház építésére való költségre rovatott 62 frt 12 kr., — a kiadásban el van számolva ugyanezen íven és czímen 47 frt 23 kr.

Szinte bizonyosra mondhatjuk, hogy ez összegből papi lakást nem építhettek volna, hanem magok az egyesek nagy mértékben hozzá járultak, úgy önkéntes adományaikkal, mint szinte igavonó jószágokkal s kézimunkájokkal annak felépítéséhez. Ezen papi lakás igen egyszerű, alacsony volt, nádfedéllel, kis ablakkal ellátva.

Hogy nádas volt, igazolja az akkori kúrátori

számadás, amennyiben a paróchiális házhoz való nád többször hozatik fel abban, melyért egyszer többet, más-
kor kevesebbet adtak ki.

Annak szerfeletti alacsony, egyszerű voltát pedig bizonyítják a mostani öregek, kik még emlékeznek annak lebontás előtti állapotára. Ezen épület tartott az 1842-ik évig, tehát 36 esztendeig. 1842-ben lebontatott a régi avúlt papi lakás ugyanakkor épült fel a maig is fennálló lelkészi lakás, amit szintén az akkori gondnoki számadásokból tudhatunk meg. A mostani lelkészi lakás építésére a lakosokra kivettett és befolyt 105 frt. A kiadásban pedig elszámoltatott különböző címeken 250 frt. Legtöbb adatot zsindegyre 112 frt 45 kr. s az ácsmestereknek 78 frt. Az építés ideje óta e már 53 éves épület, többféle javításokon ment keresztül. Közelebb 1895. augusztus havában, a volt konyha ebédlővé alakították a másik két szobával együtt kipadoltatott, minthogy addig mindegyik szobája földes volt, valamint ugyanekkor az épület északi részének fedele új zsindegylyel láttatott el. A legutóbbi javíttatása az épületnek 138 frtba került.

E régi épület is egészben véve újításra vár, hogy mikor jó el az újítás ideje, az részint annak további tartósságától, részint a hívek áldozatkészségétől fog függeni.

A remetei ev. ref. egyház malmáról.

A remetei ev. ref. egyháznak eleitől fogva egyik legbecsesebb vagyona volt, a maig is fenálló s birtokában lévő vízimalma. Az egyház valamint régi időben, úgy ma is lelkészének fizetését, legnagyobb részben e malom vámjövödelméből teljesítette s teljesíti, miért is ref. lakosok büntetés terhe alatt kötelezve vannak ezen malomban való öröklítésre. A hagyomány és meglévő adatok szerint e malom, a magyaroknak Remetére való telepedése alkalmával jutott birtokukba a törököktől a templommal együtt.

1691-ben e malom a templommal együtt leégett, de 1709-ben a megégett templomot, Tornyt, Malmot, Tiszteletes Balog Uram, aki 11 évig volt Remetén predikátor, helyreállítja és azótától fogva a malom jövedelme a T. Predikátoré.

1801-ik évből maradt fenn a remetei ref. magyaroknak egy kérvényök, mely a Tekintetes V. Vice Ispány Urhoz volt intézve, melyben kérelmezik, hogy a molnármester Uraság szolgálatjába ne hajta sék, hogy a predikátor vámjövödelme csonkúlást ne szenvedjen.

Ezen kérvény szintén bizonyítja a malom régi voltát. A kérvény eleje következő: „Alázatosan jelenti a remetei református magyarság, hogy a régi időtől fogva, Atyjok Atyáinak szabad rendelkezéséből a Predikátornak tartására építtenek egy vízi malmot, a mely a Felső királyi helytartó tanácstól is 1781. és 84-ben is megengedett azért, hogy az adózó nép Remetén a Pap bérrel is ne láttassék meggyengülni. — Ennek a Malomnak a molnára a Predikátor szolgálja természet szerint, valamint a malom minden jövedelmével a Predikátoré.”

Az I-ső kötet anyakönyv utolsó lapja tanúsága szerint „az Ekkézsia malma renováltatott 1805-ik esztendőben, Pünkösöd havában.” E malmot a reformátusok kezdetől fogva úgy tekintették, mint legdrágább kincsöket, ugyanazért bármikor, bármely veszedelem vagy árvíz által megrongáltatott, mindenkor közös erővel és egy akarattal javították.

A legrégebb időtől alig van esztendő, a mikor a

malom igazításra kiadások ne tétettek volna, de ez mindenkor meghozta a reá fordított költségeket.

Sajnos, hogy jelenben egész rozzant állapotban van a malom házaépülete, újításra vár, mely a mai nemzedék áldozatkészségét veendő rövid idő múlva igénybe.

A remetei ref. egyház vagyoni állapota.

1. Van az egyháznak: Egy cseréptetővel fedett temploma, sugár bádogos toronnyal, 15,000 korona értékben,

2. Lelkészi lakás: 2 szoba, 1 ebédlő, 1 konyha, 1 kamarával, magtár, sertésól, istállóval, 1200 korona értékben.

3. Iskola és tanítói lakás, 2 szoba, konyha, kamarával, tanterem felszerelésekkel 850 frt értékben.

4. Egy 2 köre járó vízimalom rozzant lakással, csekély felszerelésekkel, 300 frt értékben.

Összes érték: 1894. évi jelentő-iv adatai alapján 9200 frt.

5. Szent eszközök: 1 czinkanna, 1 czin pohár, 2 czintányér, Urasztali terítékek kellő mennyiségben.

6. Anyakönyvek: I-ső drb 1787—1808-ig.

II-ik drb. 1809—1824. III-ik drb. 1824—1840. III-ik drb. b. 1840—1882. IV-ik drb. 1883—1892. V. kötet 1892-től a mai napig. Körlevelek és számadási jegyzőkönyvek. A gondnoki számadási jegyzőkönyv 1837-ik évtől kezdve.

Püspöki, Esperesi körlevelek, Királyi, Miniszteri rendeletek bejegyeztettek kezdetben az anyakönyvekbe, részint később rendszeres körlevelekbe 1806-ik évtől kezdve a legújabb időkig.

Van az egyháznak összesen 9 köblös földje; ebből lelkészi használatban van 4 köblös 2 vékás.

Szathmáry István,

ev. ref. lelkész.

(Vége köv.)

Sárospataki ünnepélyek.

Október hó 4-én „szép nap viradt Sárospatakra, feledhetlen nagy nap viradt; megzendült a Sátorhegy orma, völgy és lapály vig dal miatt.” Hármás, sőt négyes ünnepély zajlott le máskor csendes falai között. Csupa öröm sugárzott a nagy számmal összesereglett ünneplők arczáról, melyben benne volt a hála, a remény, a lelkesedés. A hála a Gondvirelést illette, amiért megengedte, hogy a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület lez első papja, a magyar prot. püspöki kar érdemes Nesztora betöltse püspökségének 30-ik évét, oly kort, minő előtte az összes ref. püspökök közül csak négynek jutott osztályrészül. De hálával adóznak a sárospatakiak a Mindenhatóknak aztért is, amiért hosszas küzdelem után romladozó templomukat nagy költséggel (22 ezer ft.) újraépíthették s benne a kálvini puritánizmust túl nem lépő, sőt mintegy mintául veendő műizléssel egyikét hozhatták létre Magyarország legszebb ref. templomainak. A remény azokat az ifju lelkészeket illette, kiket ez alkalommal magasztos hivatásuk teljesítésére felavattak. A lelkész pedig napjainkat tisztelő amaz értelemnek szól, mely a patki irod. önképzőkör ijesztőjét tette buzdítva, megalkotta a fentírt napon leleplezett Tompa szót.

Az ünnepeken nemcsak Sárospatak városa volt jelen igazán fekezeti különbség nélkül, hanem elment az örömben osztozni a tiszáninneri egész egyh. kerület, Zemplén vármegye, a közeli és távoli vidék nagy számmal, a különböző magyar irodalmi társaságok, s elment

még a debreczeni kollegium három tagú küldöttsége (dr. Bartha Béla, dr. Nagy Zsigmond, S. Szabó József.)

Kun Bertalan püspök f. hó 3-án utazott a bodrogi Athénbe. Az állomásnál a tiszáninneri egyházkerület, a politikai hatóság képviselői és óriási közönség várta. — Kiszállásakor szünni nem akaró éljenektől kísért beszéddel üdvözölték: *Keresztúry József* zempléni esperes és *Barthos József* főszolgabíró. Ezután megindult az imponans menet, maga a püspök négyfogatú kocsiban, mindenütt lelkes ovációk között. — A város valamennyi házán lobogok lengettek.

Este a püspök tiszteletére fáklyászenét rendeztek. Beszélt *Meczner Béla* a zempléni gondnok, kiemelve az agg főpásztor hosszú életének (80 év), lelkészi (55 év) és püspöki (30 év) hivataloskodásának kiváló érdemeit s Istennek azon kiváló kegyelmét, hogy az ősz püspök még mindig nem reszkető kezekkel, éber lélekkel vezeti a tiszáninneri egyházkerületet és küzd a szabadelvű eszmék diadaláért. Kun Bertalan az üdvözlésre meghatottan válaszolt. Szépen vezette be a lelkes gratulációt egy vegyes (férfi-női) kar éneke. A város az egész este fényesen ki volt világítva.

Másnap kora hajnalban kezdődött a sürgés-forgás. A kis városon erőt vett az ünneplés láza. Ünnepi ruhákba öltözött csapatok jártak, sáldogáltak, legtöbbször a kollégium vén falai előtt. A vidék özönlött befelé. Megérkezett Zemplénvármegye díszmagyarba öltözött 25 tagú küldöttsége is, élén *Molnár István* főispánal s vele jött Ujhelyből a honvéd tisztikar.

Tíz és fél órakor megkondultak a harangok s vonult a közönség a templomba. A tiszáninneri kerület püspökének vezetése alatt a paplakról, Zemplénmegye küldöttsége a kollégiumból indult. Rövid idő alatt zsúfolásig megtelt a nagy templom. A küldöttségek elhelyezkedtek, az esperesek az Úrasztala körül, — a felavatandó ifjú lelkészek előttük foglaltak helyet. Erre felharsant a lelkesült örömeink: „Im békjöttünk nagy örömmel.“ Követte a főiskolai ifjúsági énekkar szabatos előadása, melynek végsorainál feltűnt a szószéken a jubiláns püspök magas alakja. Templomavató imádságot mondott azzal a magasfokú ihlettséggel, mely őt hasonló alkalmakkor e föld hiú körén felül ragadja s melynek hallása közben a hívő lélek is úgy érzi, mintha szárnyai nőnének. Erre a vegyeskar éneke következett s fokozta a hatást. Kívánatos is volna, hogy ily énekkarok mindenfelé, ahol csak lehet, létesülhessenek. Én hiszem, hogy sok pap és tanító ment haza a sárospataki templomból ily vegyeskar megvalósításának gondolatával. — A vegyeskar énekét *Bálint Dezső*, pataki lelkész beszéde (Esdrás V. 11. v. alapján) követte. A beszéd, inkább üdvözlő, mint templomavató, hévvel volt előadva.

A templomavató szertartást, a polgári chorus éneke zárta be, mely után kezdetét vette a lelkészavatás. — A 80 éves püspök fáradhatatlan testtel és lélekkel mondotta el intelmeit az ifjú lelkészekhez. Bölcs élettanítás, krisztusi szeretet, törhetlen prot. hit-hűség, lángoló hazafiság volt e beszédben, mely bizonyára felehetetlen parainesise marad nemcsak azoknak, akikhez intézve volt, hanem az egész templomi gyülekezetnek. Most egy hosszantartó, unalmas és teljesen felesleges aktuálteszt próbára a közönség türelmét. A felavatandó lelkészek életrajzát olvasták fel az egyházmegyéek jegyzői. E szokást jó volna immár elhagyni, mint pl. a Tiszánintúl. Itt teljesen lehetetlen is volna, de a Tiszáninnen is, mint pl. most, 27 új pap többé-kevésbé körülmenyesen megírt életrajzát végig hallgatni, nem irigylendő

állapot. Látszott is a közönségen. — A lelkészavatás további része a szokásos módon történt. Megelőzőleg még 3 esperest (Fejes István F.-Zemplén, Keresztúry József A.-Zemplén, id. Kaposy György Torna) avattak fel a püspök- és esperesek esküvel és testvéri csókkal.

Istentisztelet végeztével, a püspöki jubileumok egyik része, a küldöttségek üdvözlése következett. Üdvözölték a főpásztort: a tiszáninneri egyh. kerület szónoka: *Bernáth Elemér*, f.-zempléni gondnok, táblai tanácselnök, sárospataki róm. kath. egyház szónoka: *Szekei Kálmán* apát plébános, gör. kath. egyház szónoka: *Puzs Sándor* prépost főesperes, Zemplén vármegye szónoka: *Molnár István* főispán, s.-a'jajhelyi honvédtisztikar, debreczeni ref. kollegium szónoka: *dr. Bartha Béla*, Sárospatak városa, sárospataki izr. hitközség. Kun Bertalan mindenikre szívjósággal felelt. Feltűnő, hogy a pataki kollegium nem üdvözölte érdemes püspökét. Ennek oka az, hogy a tanári kar megjelenésével nem akarta az agg férfiú szívén fia (Béla, pataki tanár) e nyáron történt halálával ejtett sebet föl-szaggatni.

Két órakor a főiskola tornacsarnokában 200 terítékű, valóban izletes közebedet adott a sárospataki egyház. Számos felköszöntő hangzott el, melyek azonban kevés meghallgatási találtak. Ugy látszik a dikciókora, főleg népes és így a közérthetőséget eleve kizáró, nagy termekben tartott ebédek alkalmával kezd lejárni, de az is igaz, hogy mint pl. Patakon, egyes szónokok hosszas toasztokkal nagyon is visszaélnék a közönség türelmével, melyet Sárospatakon csak a jubiláns püspök iránti tisztelet és egy *Lévay József* igézetes ajka volt képes néhány perczre megfékezni.

Ebéd után d. u. fél öt órakor a Tompa szobrot leplezték le. A mellszobor a főiskola szép kertjében van fölállítva, *Holló Barnabás* műve és nagyon sikerült alkotás. Ifjúsága teljében ábrázolja Tompát, kinek mintegy homlokán látszik ülni a Génusz. 1600 forintba került, melyet a pataki magy. irod. önképző társulat lelkesedése és a közönség áldozatkészsége hozott össze. A leplezési ünnepély gazdag műsor mellett tartatott meg s a sötét estebe benyúlt. Dalokat zengedezett az ifjúsági énekkar különösen nagy hatást keltve Tompa közkedveltségű népdalaival (Télen, nyáron . . . Virágos kenderem . . .) *Dr. Tüdös István* theol. tanár az önképző kör mostani elnöke tartalmas alkalmi beszédet adott elő, mely után a költő ércszobráról lehullott a lepel. *Dr. Finkey Ferencz* jogtanár a társulat volt elnöke, a ki a szoborügy érdekében igen sokat tett, a szobor történetét adta elő, helyet juttatván abban *S. Szabó József* debreczeni tanárnak, ki 1884-ben Sárospatakon először lépett föl a Tompa-szobor eszméjével, Rimaszombatban óhajtván azt megvalósítani; *Radácsi Györgynek*, ki ez eszméért lelkesülő ifjak figyelmét, Patakról a Tompa szellemi szülőhelyére irányozta, de különösen *dr. Bartha Béla*, debreczeni jogtanárnak, a ki pataki tanár korában, mint az önképzőkör elnöke, ismert agilitásával ragadta meg az eszmét s indította oly hatalmas lendületre, hogy ez másfél év alatt megvalósulhatott.

A szoborleplezési ünnepély fénypontja volt *Lévay József* koszorús költőnk beszédet. Klasszikus, minden szavában megkristályodott szónoklat. Tompának eme leghűbb barátja az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság üdvözlését tolmácsolta. A Petőfi-Társaság távirati üdvözlést küldött. Két ódát is szavaltak, egyiket *László Andor* joghallgató, másikat *Szuhay Benedek*, kápolnai ref. lelkész írta. Utóbbi kiválóan sikerült és nagy tetszést

aratott. A bezáró beszédet Nagy Béla társulati alelnök tartotta s legvégül Radácsi György közigazgató, a szobrot a főiskola gondjaiba átvette. A közönség a szózatot dalolva oszlott szét.

Este bál volt, mely a sárospataki restaurált templom javára szépen jövedelmezett.

Egy jelenvolt.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Lelkészeiktatás.** Folyó hó 4-én szép ünnepélyt tartott a krassói ev. ref. egyház. Ekkor történt ugyanis meghívás útján elválasztott ifjú lelkészünk *Ferenczy Imre* hivatalos beiktatása. Nt. Bencsik István esperes, maga teljesítette a beiktatást. A szépen feldíszített templomban először esperes úr mondott megható alkalmi imát, majd az ifjú lelkész tartotta meg beköszöntő beszédét. Vezérigéül Pál apostol Thess. I. 2. r. 8. versét választotta, melynek alapján fejtegette egy ref. lelkésznek hivatásszerű kötelességeit. Szónoklata mindvégig lekötötte a hallgatók élénk figyelmét s maga a beszéd úgy külső formára, mint belső tartalomra nézve egy teljes egész volt, az előadás pedig kifogástalan. A krassói egyház szerencsét kívánhat magának e választáshoz. Istenisztelet végeztével testületileg tisztelgett egyháztanács, valamint az egyház küldöttsége az új lelkésznel és esperes úrnál. Meleg hangon üdvözölték lelkészt beköszöntője alkalmából. Nt. esperes úrnak különösen megköszönte egyháztanács, a miért e mi gyülekezetünkben, a magyarság végpontján személyesen jelent meg egy ily szép ünnepély megtartásához, mire esperes úr lendületes szavakban válaszolt. Majd Egey Ferencz bírtokos és buzgó egyháztag házában gyűltünk össze ebédre, hol a felköszöntők élénkíték együttlétünket. Krassó, 1896. okt. 7. *Sinka Lajos.*

— **Egyházkerületi közgyűlés.** A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület folyó hó 5—6 napjain Sárospatakon tartotta őszi közgyűlését Kun Bertalan püspök és — br. Vay Béla főgondnok akadályozása miatt — Bernáth Elemér f.-zempléni gondnok elnökle alatt. E gyűlésen iktatták be tisztségébe Mitrovics Gyula helyére megválasztott Radácsi György egyh. kerületi egyházi főjegyzőt. Radácsi lelkeren fogadott szép beszéddel foglalta el székét. Kellemetlenül érintette a gyűlést dr. Kovács Gábor világi főjegyző lemondása, a ki erre okúl hozta fel a miskolci főgymnasiumnál elfoglalt igazgatói állásának terheit. Lemondása elfogadtatott s tisztségére a szavazás elrendeltetett. A gyűlés ad hoc Debreczeni Bertalan főiskolai ügyészszel helyettesítette. Egyik tárgya volt a gyűlésnek a sárospataki jogakadémia két tanszékének (nemzetgazdaságtan, pénzügy és közigazgatás, statisztika), a Nemes Ferencz és Kun Béla helyeinek betöltése. Megválasztottak: Szabó Sándor és Illyefalvi Vitéz Géza.

— **Kérelem.** Minthogy képviselőválasztási röpirat-gyűjteményemet csakis egyesek szívességének igénybevétele mellett gyarapíthatom: bizalommal fordúlok e lap t. olvasóihoz azzal a kérelemmel, szíveskedjenek a mostani, vagy a régebbi képviselőválasztási mozgalmak

alatt *nyomtatásban, önálló alakban* megjelent röpiratokat, program- és beszámoló beszédeket, kortesverseket, kiáltványokat összeszedni és — saját költségemre — nekem *Sárospatakra* megküldeni. Nem másaszthatom el egyszerismind ebből az alkalomból szíves közönetemet nyilvánítani mindazoknak, kik kegyesek voltak gyűjteményemet már eddig efféle nyomtatványokkal gyarapítani. — Sárospatakon, 1896. október hó 6-án. *Ballagi Géza.*

— **Előfizetési díjjal hátralékban levő olvasóinkat** tisztelettel felkérjük, hogy a hátralékot szíveskedjenek **mielőbb** beküldeni a kiadóhivatalhoz.

TARTALOM-JEGYZÉK: Meghívások. Gyulay Ferencz. — Tárca: Imádság öngyilkos gym. tanuló felett. Dicsőfi József. — Mit olvassunk? Felsővégesi. — Tanügy: A református népiskola. Vincze József. — Közéletünk: Sass Béla akad. igazgató beszédje. — Levél Felsőszabolcsból. Referens. — Irodalom: Eszrevétel. Bartha Mór. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez: 37. A magyar-remetei ev. ref. egyház történelmi adatai. Szathmáry István. — Sárospataki ünnepélyek. Egy jelenvolt. — Különfélek. Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat tanítói állásra.

A kötegyáni ev. ref. egyház egyik tanítóságára pályázat hirdettetik.

Fizetés: 50 forint készpénz, 10 köből buza, 5 köből aljgabona, 13 $\frac{1}{2}$ hold szántóföld, 4 öl fa, 70 gyermektől tandíj: 1 véka buza, 40 krajczár és 1 csirke. Tisztességes lakás kerttel.

Megjegyeztetik, hogy ez állásnál a minisztérium által megállapított nyugdíj-összeg 474 forint.

Ez állomást elfogadó tanító kötelessége: a vegyes I. elemi osztály vezetése; továbbá szükség esetén lelkész és kántor helyettesítése.

Az állomás október végén elfoglalandó.

Pályázók felszerelt kérvényeiket október 25-ig alulírotthoz adják be.

Kötegyán, Biharmegye, postahely.

1—2

Kolumbán Áron,
ev. ref. lelkész.

Ajánlkozás.

Egy jó bizonyítványokkal rendelkező segéd-lelkész ajánlkozik. Megkeresések a nagy-rozvágyi, lelkészi hivatalhoz intézendők, u. p. Kis-Rozvágy.